

گشت و گذار در خانه بهداشت

چیدمان و نگهداری قفسه داروها

مقدمه

شمار بالایی از روستاهای کشور با پراکندگی وسیع جغرافیایی و جمعیت پایین باید از مراقبت‌های مورد نیاز به صورتی دایم در همه فصول برخوردار شوند. لذا در شرایطی که به دلایلی نظیر بسته شدن جاده‌ها بر اثر برف و یخبندان و وقوع شرایط اضطراری جان فردی در معرض خطر باشد گروه‌های تخصصی با ارایه راهنمای‌های بالینی لازم امکان انجام مداخلات مورد نیاز و اقدام‌های اضطراری را برای بهروزان یا کارکنان سطوح مختلف فراهم می‌آورند. بنابراین یکی از اجزای مراقبت‌های اولیه بهداشتی درمانی تأمین داروهای اساسی است.

اقدام دارویی یکی از پر هزینه‌ترین محصولات عرضه شده در جامعه هستند بر این اساس ضروری است از تجویز غیرضروری به دلیل بروز عوارض و اسراف در منابع خودداری شود و در حفظ و نگهداری داروها نهایت دقت به عمل آید. حفظ و نگهداری داروها به مفهوم رعایت کلیه استانداردهای

طاہره جهانشاهی

مدیر مرکز آموزش بهوزی
دانشکده علوم پزشکی سیرجان

زری شیخ اوشاگی

مربی مرکز آموزش بهوزی
دانشکده علوم پزشکی سیرجان

حسام ابوالقاسمی

معاون اجرایی مرکز بهداشت
دانشکده علوم پزشکی سیرجان

اهداف آموزشی

از خوانندگان محترم انتظار می‌رود پس از مطالعه این مقاله:

نحوه صحیح چیدمان داروها را توضیح دهند.

شرایط صحیح نگهداری داروها و قفسه دارویی را شرح دهند.

چیدمان و نگهداری داروها را طبق دستور العمل انجام دهند.

لازم در چرخه مدیریت دارو مشتمل بر تحویل گرفتن آن، نگهداری مصرف و خروج دارو از چرخه مدیریت منابع مصرفی خانه بهداشت است.

اشکال دارویی

پرمصرف‌ترین اشکال دارویی عبارتند از:

- قرص (Tablet): ساده‌ترین و پرمصرف‌ترین شکل دارویی است که به شکل جامد در اندازه‌های مختلف تهیه می‌شود و انواع آن عبارتند از: روکش‌دار، جوشان، زیر زبانی، مکیدنی، جویدنی، قرص خط دار، آهسته رهش، واژینال
- کپسول (Capsule): دارو به شکل پودر داخل یک پوشش ژلاتینی استوانه‌ای شکل ریخته می‌شود و انواع آن شامل کپسول خوراکی و کپسول تنفسی است.
- شربت (Syrup): شکل دارویی است که از حل شدن ماده دارویی در شربت قند به دست می‌آید.
- الکزیر (Elixir): شکل دارویی که از حل شدن ماده دارویی در الکل و شربت قند به دست می‌آید.
- سوسپانسیون (Suspension): شکل دارویی که در آن ماده دارویی به همراه ماده دیگر به مدت کوتاهی معلق مانده و سپس ته‌نشین می‌شود و باید قبل از مصرف خوب تکان داده شود.
- پماد (Ointment): شکل دارویی که به شکل نیمه جامد و فاقد آب است و به صورت موضعی استفاده می‌شود. انواع پمادها عبارتند از: پماد موضعی، پماد چشمی، پماد مقعدی
- کرم (Cream): شکل دارویی که به شکل نیمه جامد بوده و در آن آب به کار رفته است و لذا براحتی روی پوست پخش و جذب می‌شود.
- شیاف (Suppository): یکی از اشکال دارویی که معمولاً مخروطی شکل و دارای انواع زیر است: شیاف مقعدی، شیاف واژینال
- آمپول (Ampoule): محلولی استریل و عاری از هرگونه آلودگی یا ذرات خارجی است و به روش‌های زیر تزریق می‌شود: عضلانی، وریدی، زیرجلدی، داخل جلدی، انفوزیون
- ویال (vial): شکلی از دارو که حاوی گرد استریل

- بوده و بعد از افزودن حلال برای تزریق به کار می‌رود.
- لوسیون (Lotions): شکلی از دارو که غلظت آن از کرم کمتر و دارای ذرات جامد معلق چربی است و از طریق مالیده شدن روی پوست مصرف می‌شود.
- قطره (Drop): شکلی از دارو که به صورت مایع در حجم کم تولید می‌شود و دارای انواع زیر است: قطره چشم، قطره گوش، قطره بینی
- پودرها یا ساشه (Sachet & Powder): پودرها یا گردها ذرات ریزیک ماده دارویی هستند که درون کیسه کوچک یکبارمصرف درون ساشه قرار می‌گیرند.
- شامپو دارویی (Medicated shampoo): شامپوهایی هستند که برای مصارف درمانی به کار می‌روند.
- سرم (Serum): شکلی از داروها که به صورت محلول تولید می‌شوند. سرم‌ها به دو شکل قابل تزریق و شست‌وشو دهنده ساخته می‌شوند.
- ژل (Gel): دارو به شکل ماده جامد ژلاتین مانند، درمی‌آید که دارای مصارف مختلف است.
- اسپری (Spray): دارو به شکل مایع تحت فشار در ظرف تولید شده و انواع مختلف دارد.

چیدمان استاندارد کمد دارویی خانه بهداشت

● در اتاق شماره دو در محل مناسب و دور از نور آفتاب یا رطوبت و در دمای مناسب قرار داده شود.

● نظافت روزانه و گردگیری آن انجام شود.

● بهتر است دارای قفل و کلید باشد.

● در صورت داشتن در شیشه‌ای، شیشه‌ها سالم باشد و سطح آن با کاغذ پوشانیده شود تا از نورآفتاب و دید مراجعه کننده محفوظ باشد.

● معمولاً کمد دارویی دارای سه طبقه در بالا با در شیشه‌ای و یک طبقه در پایین با در فلزی یا چوبی است. چیدمان داروها در کمد دارویی می‌بایست به شرح ذیل باشد:

طبقه اول یا فوقانی: داروهای خوراکی شامل شربت، قرص و...

طبقه دوم یا میانی: داروهای غیر خوراکی شامل قطره‌ها، پمادها، شامپوها، محلول‌ها و...

طبقه سوم یا تحتانی: باند، گاز، پنبه، محلول‌های ضدعفونی نظیر ساوین، بتادین و...

طبقه چهارم با در فلزی: لام و لانست‌ها، جعبه‌لام نمونه‌گیری مالاریا، ظروف نمونه‌گیری در پیچ‌دار و جعبه حمل خلط، کیت کلرسنج، کیت یدسنج، سرنگ‌ها و سرسوزن‌ها، دستکش، کیف آب گرم، کیف آب سرد، آتل در اندازه‌های مختلف، داروهای اضافی، سرنگ، پنبه، گاز و سایر اقلام مرتبط قرار داده شود.

● فرم تبدیل ماه‌های میلادی به شمسی که روی در کمد دارویی نصب می‌شود.

● فهرست داروها شامل نام دارو، تاریخ دریافت دارو و تاریخ انقضای آن همراه یکبار تهیه و روی در کمد دارویی نصب می‌شود.

نکته: شیا‌ف‌ها در یخچال نگهداری شود.

** داروهای موجود در خانه بهداشت که کمتر از ۶ ماه به انقضای آن مانده است در صورتی که در این مدت مصرف نمی‌شوند باید به مرکز خدمات جامع سلامت مربوط عودت داده شوند.

دارو یکی از مهم‌ترین و اساسی‌ترین راه‌های درمان بیماری به شمار می‌رود. توجه به مصرف بجا، معقول و اصولی آن بسیار مهم است.

دارو به شکل‌های مختلف زیر تجویز می‌شود:

خوراکی، زیر زبانی، رکتوم (مقعدی)، واژنی، موضعی و استنشاقی

دارو مراحل زیر را در بدن طی می‌کند:

- جذب
- پخش
- متابولیسم (سوخت و ساز)
- دفع (راه‌های دفع دارو بعد از تأثیرگذاری روی دستگاه‌های مختلف بدن متفاوت بوده و می‌تواند از طریق ادرار و مدفوع و تعریق باشد)

جمع بندی

دارو غذا نیست و باید بر مصرف متعارف و اصولی آن تأکید نمود هر دارو دارای یکسری اثرات دارویی مشخص و تایید شده می‌باشد که تنها در همان موارد می‌بایست مصرف شود.

به بیماران توصیه کنید که از مصرف دارو بیش از مقداری که شما تعیین می‌کنید خودداری نمایند. داروها همواره باید از دسترس کودکان دور نگه‌داشته شوند. کودکان کنجکاو هستند و ممکن است به دور از چشم والدین دارویی را بخورند و مسموم شوند صدمه این بی احتیاطی جبران ناپذیر است و می‌تواند موجب مرگ کودک گردد.

در صورت تغییر رنگ یا تغییر در شکل و مزه نباید دارو را مصرف کرد.

منبع: دارونامه خانه بهداشت و فهرست داروهای قابل تجویز توسط بهورز